

STUDIERESA KIEV

22-25 NOVEMBER 2015

RESERAPPORT

Folk och Försvar vill öka kunskapen om och förståelsen för olika länders säkerhetspolitik. Därför genomför vi årligen två studieresor med deltagare från våra medlemsorganisationer, politiska partier, myndigheter och media. Under de senaste åren har resorna gått till bland annat Egypten och Israel, Turkiet, Polen, Litauen, Storbritannien, Indien och Frankrike.

Hösten 2015 gick resan till Kiev. I denna rapport samlar vi delegationens intryck från resan.

INLEDNING

Lena Bartholdson

Ukraina är ett land som präglas av många svåra utmaningar. Den ryska olagliga annekteringen av Krim och ockupationen i östra Ukraina har genererat skarpa fördömanden från en rad internationella aktörer och i Ukraina har stort stöd för att främja fred, stabilitet och ekonomisk tillväxt satts in. Sverige är i sammanhanget en stor spelare, med bilateralt stöd och ekonomiskt bistånd. Höstens resa gick med andra ord till en destination med strålkastarljus på sig.

I februari förhandlades det s.k. Minskavtalet fram men något vapenstillestånd i verklig mening har det dock inte blivit. Avtalet har återkommande brutits sedan dess, och bara två veckor innan vår ankomst hade situationen dessutom eskalerat åt det negativa hållet. Inte bara stora mänskliga förluster utan även 1,5 miljoner internflyktingar är resultatet så här långt.

I Kiev kom diskussionerna att handla mycket om läget i östra Ukraina, och förhoppningarna som ändå finns på Minskavtalet. Läget till trots. Men också om utmaningarna med stor och utbredd korruption och behovet av en fungerande rättsstat.

Syftet med resan var att bättre förstå den säkerhetspolitiska situationen i landet. Programmet innehöll bl.a. besök på utrikesdepartementet, svenska ambassaden och möten med journalister, studenter samt representanter från civilsamhället. Samtalen kretsade kring det politiska läget, de säkerhetspolitiska utmaningarna, hur man arbetar mot korruption, ekonomiska framtidsutsikter och de försvarspolitiska prioriteringarna. Det var ett intensivt mötesprogram som gav oss mycket information men även många tankar om Ukrainas framtid.

En styrka med våra studieresor är tveklöst deltagarnas olika intresseområden samt yrkes- och organisationsbakgrunder. Det bidrar till givande diskussioner med breda perspektiv, vilket ger ett stort mervärde till resan. Deltagarna på den här studieresan bidrog i högsta grad till att lyfta fram ett brett spektrum av infallsvinklar, och god stämning. I början av studieresan delades deltagarna in i grupper med uppgiften att bevaka olika ämnesområden under resans gång. Följande reserapport redovisar deltagarnas intryck och iakttagelser under resan.

I utformandet och genomförandet av resan har Folk och Försvar haft ett ovärderligt samarbete med Sveriges ambassad i Kiev. Vi vill framföra ett stort tack till ambassadör Andreas von Beckerath och förste ambassadsekreterare David Emtestam med kollegor. De försåg oss med ett synnerligen välmatat och varierat program med många intressanta möten och perspektiv.

Vi vill även framföra ett tack till Jakob Hedenskog från FOI och Martin Kragh från UI som delade med sig av sina kunskaper och reflektioner under förmötet inför avfärden.

Lena Bartholdson, generalsekreterare Folk och Försvar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
SAMHÄLLSKLIMATET, HUMANITÄR SITUATION OCH DET INRIKESPOLITISKA LÄGET	4
Inledning	4
Inrikespolitik	4
Samhällsklimatet	5
Den humanitära situationen	6
FÖRSVARSPOLITIK, MILITÄR FÖRMÅGA OCH AMBITIONER SAMT FOLKFÖRANKRING	7
UTRIKESPOLITIK, INTERNATIONELLA RELATIONER OCH INTERNATIONELLA ORGANISATIONERS ENGAGEMANG I UKRAINA	9
EKONOMISK UTVECKLING, EKONOMISK POLITIK SAMT HANDELSFÖRBINDELSER OCH BEROENDEN	12
Ekonomisk utveckling sedan värdighetsrevolutionen	12
Större reformer av ekonomisk betydelse	12
Handelspolitiska förbindelser och beroenden	13
PROGRAM	14
DELTAGARLISTA	16

SAMHÄLLSKLIMATET, HUMANITÄR SITUATION OCH DET INRIKESPOLITISKA LÄGET

Anne-Marie Pålsson, Anders Lindberg, Åsa Anclair och Mikael Tofvesson

INLEDNING

Vi landade en novemberratt på Kievs flygplats. En flott skapelse. Splitter ny. Resan in till staden gick på perfekt anlagd motorväg och 20 minuter senare stannade taxin framför hotellet. Också det en läcker byggnad: supermodern med mycket marmor och glas. Alla tänkbara bekvämligheter på plats och med en imponerande service.

Men det var en smula ödsligt. För vår lilla grupp om knappt 20 personer verkade vara de enda gästerna i ett hotell med plats för åtskilliga hundra. Mannen vid receptionen såg glad ut när vi berömde hotellet och suckade uppgett att han önskade att fler kommit dit för att uppleva det.

Bilden av besvikelse biter sig fast. Komna ur det sovjetiska greppet föddes en optimism med hopp om en bättre framtid. Utländskt kapital strömmade in i landet och med dess hjälp skulle det omvandlas till en modern ekonomi av västerländskt snitt. Alldeles säkert var det så flygplatsen, motorvägen och hotellet finansierats.

Det höll några år men med finanskrisen 2008 kom bakslaget. Allt rasade och idag plågas Ukraina inte bara av de ryska aggressionerna utan även av en ekonomisk situation som närmast kan beskrivas som en ren kollaps. Skulderna till utlandet är enorma och bara med hjälp av nödlån från bland annat IMF, EU och USA kan landet hållas flytande.

Över försöken till demokratisering, närmande till Europa och ekonomisk utveckling ligger den överhängande skuggan från Moskva med det annekterade Krim och den pågående konflikten i sydöstra Ukraina som en ständigt påminnelse. Intrycket efter några dagar i Kiev var att det fanns en stor krigströtthet men också att den pågående konflikten i östra Ukraina och annekteringen av Krim var något Kievborna vant sig vid som ett normaltillstånd. Det fanns i Kiev ingen omedelbar känsla av att landet befinner sig i krig.

INRIKESPOLITIK

Ukraina blev en självständig stat 1991. Sedan dess har landet upplevt flera stora politiska omvälvningar. Efter självständigheten fanns flera problem att hantera i relation till Ryssland. Ett var den ryska flottbasen i Sevastopol på Krim. Frågan löstes i ett avtal 1997 där Ryssland fick arrendera basen fram till 2017. Ett annat var gasleveranserna från Ryssland som har varit ett tröoämne fram till idag och som Ryssland även använt för politiska påtryckningar.

Efter 2004 års orangea revolution vände sig Ukraina mot väst med medlemskap i Nato och EU som huvudsakliga mål. Utvecklingen saktades ner efter Viktor Janukovyjtj valseger 2010 och den fråga som utlöste Majdanprotesterna var när presidenten inte skrev under associationsavtalet med EU 21 november 2013. Resultatet av protesterna blev att Janukovyjtj avsattes och flydde till Ryssland. Detta hände i februari 2014. Strax därefter formades den nya regeringen under ledning av Arsenij Jatseniuk.

Presidentval hölls 25 maj 2014 då chokladoligarken Petro Porosjenko valdes i första valomgången med 54 procent av rösterna. Val till parlamentet, Radan, hölls 26 oktober 2014 vilken gav Porosjenkos parti flest mandat följt av premiärminister Jatseniuks parti (som dock fick fler röster). Landets koalitionsregering har visserligen en majoritet bakom sig men har en svår situation att hantera inrikespolitiskt i sakfrågorna.

Den stora frågan, förutom säkerhetspolitiken, är korruptionen. En reformering av rättsväsendet pågår i syfte att ersätta korrupta domare och reformera åklagarämbetets funktion och mandat samt instifta en anti-korruptionsåklagare. Polisreformen anses i huvudsak vara framgångsrik, inklusive omdaning av en av de mest korrupta institutionerna, Trafikpolisen. I Kiev har Trafikpolisen ersatts av en ny patrullerande polisstyrka med nytt mandat, som en generell ordningspolis som ska verka preventivt och stärka förtroendet hos medborgarna.

Men detta handlar i huvudsak om det som brukar kallas "petit corruption". När det kommer till "grand corruption" verkar inte mycket göras samtidigt som oligarkerna i praktiken styr både media och större delen av näringslivet. Flera av det vi träffade upprepade mantrat: Ukrainas framtid avgörs inte vid slagfältet utan i om man lyckas hantera korruptionen.

SAMHÄLLSKLIMATET

Samhället förändrades mycket av den ryska aggressionen mot Ukraina. Om det rådde det stor enighet bland alla dem vi mötte under vårt besök. Befolkningen har blivit mer nationalistisk och medveten om sin egen identitet. Ukrainarna vill distansera sig från det ryska kulturinflytandet. En journalist beskrev skillnaden så är: Ukrainare är européer medan ryssar har en brokig bakgrund med flera olika kulturinflytanden. Flera personer nämnde att språket inte är en avgörande faktor för ukrainarnas identitet och de ville därigenom understryka att språkopplingen mellan ryskan och ukrainskan inte skapar en gemensam identitet.

Två av de tjänstemän vi träffade gav uttryck för att Ukraina tagit sig ur den post-sovjetiska eran. De gamla kopplingarna (politiska, historiska och militära) mellan Ryssland och Ukraina är brutna. En av drivkrafterna bakom identitetsbyggandet är känslan av svek hos allmänheten gentemot Ryssland och dess aggression i öst samt annekteringen av Krim. Den andra stora drivkraften för Ukrainas identitetsbyggande är händelserna på Majdan-torget och kampen mot de inre problem som landet har kämpat emot: korruption och politikernas maktmissbruk.

Korruptionen hindrar samhällsutvecklingen och befäster gamla maktstrukturer hos oligarker, politiker och andra makthavare. När en medborgare kommer i kontakt med olika samhällstjänster (sjukvård, boende, rättsväsende m.m.) behöver hon eller han smörja tjänstemännen med mutor. På samma sätt återfinns korruptionen hela vägen upp till den högsta nivån med oligarker och politiker samt landets högsta tjänstemän i toppen. Alla i Ukraina är medvetna om korruptionen och det finns en öppen debatt om problemet.

Uppgiften att komma tillrätta med korruptionen är dock enorm då den är djupt rotad i själva samhällssystemet (särskilt p.g.a. oligarkernas ägande av stora delar av media) och påverkar även självbilden hos ukrainarna samt möjligheterna att utveckla ett transparent samhälle. En återkommande kommentar vid våra olika möten, med allt från studenter till politiker, var att reformerna som skett efter Majdan inte uppfattades vara tillräckliga. En positiv kommentar om den ukrainska självbilden som en journalist nämnde var: "Lojaliteten till staten har förändrats. Idag tjänar man Staten och inte personerna som innehar makten". Så det finns tendenser till en positiv framtid för Ukraina.

DEN HUMANITÄRA SITUATIONEN

Den humanitära situationen i östra Ukraina har förvärrats under 2015 samtidigt som det finns stora problem med tillträde för humanitära aktörer till icke-regeringskontrollerat område. Civilbefolkningen i konfliktområdet är utsatt för stor risk. Rörelsefriheten är begränsad till följd av restriktioner och det osäkra säkerhetsläget. Landminor och oexploderad ammunition (OXA) är ett växande problem som främst drabbar civilbefolkningen. Fem miljoner människor bedöms vara i behov av humanitär hjälp. Enligt FN uppgår antalet döda till följd av konflikten till över 8 000 sedan april 2014. Knappt 18 000 har skadats.

Fler än 1,5 miljoner människor är registrerade som internflyktingar, merparten kvinnor och barn. Omkring 1,1 miljoner människor har flytt till grannländerna, merparten till Ryssland men även till Vitryssland och Moldavien, Polen, Ungern och Rumänien.

Situationen för mänskliga rättigheter är mycket allvarig, kvinnor har en särskilt utsatt position och diskriminering av HBTQ-personer är ett utbrett problem i Ukraina. Det varnas för en ökning av våld i hemmet när traumatiserade soldater återvänder till sina familjer.

FÖRSVARSPOLITIK, MILITÄR FÖRMÅGA OCH AMBITIONER SAMT FOLKFÖRANKRING

Tobias Gillberg, Pernilla Ström, Jan Höglund och Agneta Stillnerus

2013 beslutade Ukraina att förändra sin försvarspolitiska inriktning och gick från att ha ett värnplikssystem till ett system med yrkesmilitär. Systemförändringen är i stora drag lik den förändring vi i Sverige har genomfört. När konflikten i Ukraina bröt ut befann sig landet i en övergångsperiod mellan dessa system. Detta försvårade möjligheterna för den ukrainska armén att samla landets militära förmågor. Den ukrainska armén ansågs även vara demoraliserad och ha en låg moral. Förtroendet för det översta skiktet inom ukrainska militären, generalsnivån, var låg. Generalsnivån uppfattades bland annat som beslutsobenägen.

Ukrainas militära materiel var och är fortfarande till stor del gammal samt eftersatt. Materiel som landets stridsvagnar har i många fall exempelvis stått ute under decennier, oskyddade mot naturens och människors åverkan. Stora kvantiteter av landets materiel införskaffades under tiden då Ukraina var en del av Sovjetunionen. Producenterna är därför till stor del hemmahörande i områden som idag är en del av den Ryska federationen. Detta gör det även omöjligt eller mycket svårt att skaffa reservdelar och andra nödvändiga tillbehör för att återta denna materiel i funktionsdugligt skick. Den ammunition som finns och används är till stor del gammal och vissa olyckor har skett på grund av detta. Ammunition till tyngre artilleri saknas helt. Det råder i nuläget också brist på sjukvårdsmateriel.

Då konflikten i Ukraina inleddes fanns en problematik med logistikkedjorna vilket inverkade på mobiliseringsgraden. Ukraina har sökt stöd från det internationella samfundet för att höja ambitionsnivån genom att bl.a. bli bättre rustade. Polen, Litauen, Kanada och USA är några av de länder som har gett stöd genom materiel, utbildning och träning till Ukraina. Detta har skett genom att exempelvis tillföra materiel som hjälmar, stridsvästar och mörkerutrustning. Utvecklingen av material har trots rådande omständigheter gått framåt. Under sommaren 2014 byggde landet upp sin första UAV-enhet.

En viktig del i att Ukraina trots konflikterna lyckats öka sin militära förmåga är stödet från den frivillighetsrörelse som finns i landet. Den har bl.a. levererat kläder och mat till soldaterna. Militären hade inte klarat sig utan denna stora och engagerade frivillighetsrörelse. Detta tyder på ett brett civilt stöd för de militära styrkorna. Ukraina har gjort en omfattande resa för att bygga upp den militära förmågan de senaste 1,5 åren. Nivån är fortfarande låg men det kan ses som en bedrift att Ukraina lyckats med detta.

Sedan september råder vapenvila i östra Ukraina mellan parterna. Inledningsvis respekterade båda sidor vapenvilan, men det har dock senare skett brott mot vapenvilan. Antalet brott mot vapenvilan har sedan början av november eskalerat. När det var som lugnast skedde cirka tio brott mot vapenvilan per dag. I mitten av november var siffran 40 per dag. Enligt OSSE har separatisterna/ockupanterna stått för flest överträdelser. Vissa gånger ges eld utan att styrkorna har hunnit bli beskjuten. Exempelvis säger statistiken att om det sker en överflygning av RPAS (Remotely Piloted Aircraft System/UAV) så kommer beskjutning att ske efter 10 minuter. Då ges moteld redan då RPAS upptäcks. Sedan i september har tunga vapen dragits tillbaka från båda sidor. Dock har detta inte lyckats helt med stridsvagnar.

Ockupationen av östra Ukraina är välorganiserad. Separatisterna förses med vapen från Ryssland. Det finns tydliga bevis på att ockupationen är organiserad från ryska generalstaben i Moskva. Ryssland har byggt upp en klassisk rysk armékår (1:a armékåren i Donetsk och 2:a i Luhansk). Ryssland har flera utbildningsläger på den ryska sidan, specialiserade på olika områden och som försörjer östra Ukraina med utbildade separatister. Det krävs ett enormt logistiksystem för att förse den ryska armén/separatisterna i östra Ukraina med drivmedel, materiel och mat. Det har byggts upp ett antal logistikbaser inom området för att hantera detta.

I östra Ukraina finns en stor krigströtthet. Dem som har flytt från den delen är ofta unga medan de äldre blir kvar. Dem som blir kvar i de ockuperade områdena vill främst ha fred och bättre förhållanden och bryr sig mindre om vem som sitter vid makten. Det finns betydande skillnad mellan Krimhalvön och östra Ukraina. Krimhalvön är ett av båda sidor erkänt ockuperat område. Ryssland har därmed skyldigheter till befolkningen, vilket i sin tur har gjort att de som bor på Krimhalvön, speciellt Krim-Tatarerna, upplever att Kiev tagit sin hand samt sitt stöd från Krim. Den officiella hållningen från Ukraina är fortsatt att Krim är en del av landet.

Gällande konflikterna i östra Ukraina hävdar Ryssland att de inte är inblandade i konflikten utan att det är pro-ryska separatister som strider. Innan 2014, före striderna, nämndes aldrig "pro-ryska separatister". Östra Ukraina är inte erkänt ockuperat vilket gör att människorna inom konfliktområdet inte får stöd från den ockuperande makten och även har svårt att få stöd från Kiev. För att exempelvis en person som bor inom konfliktområdet ska få ut sin pension måste personen ta sig ut ur konfliktområdet och hämta ut den. Folk rör sig med anledning av detta över "line of conflict" där strider pågår, vilket är både farligt och problematiskt. I området finns en stor mängd minor utplacerade. De ockuperade områdena är stängda för hjälporganisationer samt reella hjälpsändningar. Dessa omständigheter påverkar de som bor inom de ockuperade områdena negativt ekonomiskt, särskilt dem i östra Ukraina.

UTRIKESPOLITIK, INTERNATIONELLA RELATIONER OCH INTERNATIONELLA ORGANISATIONERS ENGAGEMANG I UKRAINA

Katarina Tracz, Gunnar Jonsson, Jan-Eric Nilsson och Sotiris Delis

Ukrainas internationella relationer domineras av naturliga skäl av förhållandet till Ryssland, som i sin tur har implikationer för EU:s och USA:s hållning. Ryssland hämnades för samarbetsavtalet med EU genom att militärt ta över och annektera Krimhalvön, och därefter starta ett så kallat separatistuppror i östra Ukraina.

Ukrainas utrikespolitiska mål är i det korta perspektivet att söka så brett internationellt stöd som möjligt för att återfå kontroll över landets eget territorium och egna gränser. Detta genom att den ryska ockupationen av Krim upphör och att stridigheterna i Donbassregionen upphör genom att Minsk II-avtalet implementeras till fullo.

I det längre perspektivet är Ukrainas strävan att fullt integreras i Europa. Ukraina ser sig historiskt som en del av Europa och Ukrainas Strategi 2020 syftar till att vidta de reformer som kvalificerar Ukraina för medlemskap i EU. Medlemskap i EU är ett uttalat mål för Ukraina vilket man också söker internationellt stöd för. När det gäller NATO är Ukrainas mål att ha det fria egna valet huruvida man vill söka medlemskap eller ej.

Stridigheterna i Donbassregionen definierar Ukraina som en antiterror operation (ATO) där en illegal inblandning av cirka 8 500 reguljär rysk uniformerad trupp som illegalt befinner sig på ukrainskt territorium är ett nyckelproblem. Ukraina söker internationellt stöd för att även denna ryska inblandning skall upphöra och får från januari 2016 även möjlighet att verka som medlem av FNs säkerhetsråd under 2 år.

Ryssland har alltid varit en viktig ekonomisk partner, och har på grund av geografien också spelat en politisk roll. President Putin har alltid ansett att grannlandet ligger inom en sfär där ryssarna har rätt till ett stort inflytande. Hans agerande har, tvärtemot avsikten, drivit Ukraina bort från Kremls omfattning.

EU:s och USA:s ekonomiska sanktioner mot Ryssland är relativt omfattande och samordnade, även om USA har lett processen. Amerikanerna är mindre bekymrade över att "provocera" ryssarna, och också mer bestämda med att annekteringen av Krim aldrig kommer att erkännas och att Ryssland ska uppfylla sin roll i Minskavtalet till punkt och pricka. Nyckeln är kontrollen av 40 mil gräns med Ryssland, där varken Ukraina eller OSSE:s inspektörer har något tillträde.

USA:s inställning är att den enda tillfredsställande lösningen är att Ryssland retirerar från allt ukrainskt territorium. Varken Nato eller USA kommer att skicka några trupper. Ukraina har hittills fått nej på alla propäer om leverans av vapen, även om USA har ställt upp med viss utrustning.

Ur ukrainskt perspektiv är ett starkt diplomatiskt men också ekonomiskt stöd från väst av nöden. Det är enda sättet att hålla Putin på avstånd.

Det finns en omfattande närvaro och ett engagemang från internationella och svenska organisationer i Ukraina. Stora resurser läggs på att ge landet möjligheter till utveckling för att verka och hantera utmaningar vars lyckosamma utfall kommer att avgöra landets framtid.

Nedan följer ett axplock av dessa uppdelade dels i svenska organisationer och myndigheter samt internationella organisationer som Sida stödjer. Flera andra internationella organisationer bidrar till många projekt som inte upptas i nedanstående lista.

Svenska organisationer och myndigheter med projekt i Ukraina finansierade av Sida

Kommerskollegium - Sida stödjer ett projekt som syftar till öka Ukrainas institutionella kapacitet inom handelsfrågor med 10 miljoner SEK mellan 2010-2016.

Indevelop Sweden AB- Sida finansierar ett projekt på 49 miljoner SEK (mellan 2013-2019) som syftar till att konsultera det Ukrainska finansministeriet inom "Gender Responsive Budgeting".

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)- SKL stödjer ukrainska myndigheter inom, bland annat, fiskal decentralisering, kommunikation samt kommunala ihop slagningar. Projektet får 31 miljoner SEK mellan 2014-2018.

Folke Bernadotte Akademin- FBA får 28 miljoner mellan 2014-2018 för att hjälpa stödja reformen av lokala myndigheter

Naturvårdsverket-Tillsammans med det ukrainska ministeriet för ekologi och naturresurser får naturvårdsverket 25 miljoner SEK (2010-2015) för att utveckla Ukrainas miljölagstiftning och landets kapacitet inom myndigheter arbetandes med miljöfrågor.

Kvinna till Kvinna- Ett projekt som inleddes 2016.

Internationella humanitära och mellanstatliga organisationer/finansiella institut med verksamhet i Ukraina som erhåller stöd från Sida

UNDP
Unicef
UNHCR
UN OCHA
ICRC (Röda Korset)
Save the Children
Norwegian Refugee Council
National Democratic Institute
OSSE/SMM
Europarådet
OECD
EBRD
Världsbanken
NEFCO
EIB

Övriga internationella organisationer med verksamhet i Ukraina

People In Need

Mercy Corps

Medicine Sans Frontier (Läkare Utan Gränser)

World Food Program

Oxfam

EKONOMISK UTVECKLING, EKONOMISK POLITIK SAMT HANDELSFÖRBINDELSER OCH BEROENDEN

Pål Jonson, Heidi Avellan, Olof Erixon och Filip Haugland

EKONOMISK UTVECKLING SEDAN VÄRDIGHETSREVOLUTIONEN

De ekonomiska problemen för Ukraina går betydligt längre tillbaka i tiden än tidpunkten för värdighetsrevolutionen i februari 2014. Men den största utmaningen för regeringen Porosjenko, vid sidan av det allvarliga säkerhetsläget, är att den ekonomiska utvecklingen inte förbättrats sedan dess. Tvärtom har viktiga faktorer som arbetslösheten, BNP per capita och statsskulden alla utvecklats i fel riktning sedan revolutionen. Rysslands illegala annektering av Krim och dess aktiva understöd till rebellerna i östra delarna av landet innebär en ekonomisk katastrof för Ukraina. Ukraina förlorade tillgången till såväl kolgruvor som en betydande industriell bas. Den ukrainska ekonomin har minskat med närmare 18 procent under de senaste två åren, valutan hryvnia har sjunkit mer än rubeln och riskkapital har försvunnit ut ur landet. Samtidigt finns det nu indikationer på att ekonomin rör sig i rätt riktning. Under det senaste kvartalet har tillväxten ökat något och Ukraina har även byggt upp en bättre valutareserv. Efter två av recession finns det med andra ord ett visst hopp för den ukrainska ekonomin. Men för att detta ska lyckas krävs att regeringen Porosjenko fortsätter och intensifierar sitt reformarbete av den ukrainska ekonomin.

STÖRRE REFORMER AV EKONOMISK BETYDELSE

Korruptionen är ett av de stora hindren för Ukrainas utveckling, såväl politiskt, socialt som ekonomiskt. Planekonomin från sovjettiden må vara borta, men mutkulturen genomsyrar samhället. Effektivitet och lönsamhet måste förbättras. Vägen till en rättsstat med fria medier är fortfarande lång. En av grundstenarna i kampen mot korruptionen är fria medier, som kan granska makten och sprida objektiva nyheter till befolkningen. Dessvärre är Ukraina inte där ännu, de stora tv-stationerna är ägda av oligarker. Att president Petro Porosjenko inte bara äger konfekturybolaget Roshen, utan också har intressen i en rad andra branscher, samt dessutom driver tv-bolaget 5 Kanal ger syn för sägen. Den ekonomiska makten är starkt koncentrerad – och går hand i hand med mediamakten. Ansatser till fria medier finns, som tv-bolaget Hromadske, men med sändningar bara över internet är det svårt att konkurrera med de nationella bolagen.

Rättssystemet

Domstolarnas oväld är en grundbult i en rättsstat. Såväl invånare som näringslivet måste kunna lita på att landet styrs med lagar. Idag har bara 5 procent av befolkningen förtroende för rättssystemet. Reformen är på gång, bland annat av domstolarna. Syftet är att alla domare – som idag är tillsatta på livstid med full immunitet – ska avsättas och sedan få söka sina tjänster igen. Eller pensioneras. En kontroversiell reform – att politiker avsätter domare rimmar illa med rule of law – men till synes nödvändigt för att rensa ut mutkolvarna ur rättsapparaten. Ett lyckat exempel på reformer inom detta område är att den patrullerande polisen i Kiev ersattes med en ny, professionell och vävlönad kår, som kan försörja sig på sin lön och har färre incitament att ta emot mutor.

Beskattnig

Ett radikalt förändrat skattesystem är en central fråga i den ekonomiska debatten. Grundproblemet är att de offentliga utgifterna har varit för stora – 2014 var den offentliga konsumtionen 53 procent av BNP, att jämföra med 35 procent i grannländer som Litauen och Lettland. Internationella valutafonden IMF kräver en minskning till 48 procent av BNP 2015. Det stora orosmomentet vad gäller beskattningen är en stor svart ekonomi, tunga processer, orättvist fördelade skattebördor och korruption inom skatteförvaltningen. Systemet måste förenklas, mutkolvarna i det måste bort, överskådligheten öka – med färre olika skatter. Möjligheten att undgå skatt måste också bort.

Bankerna

Centralbanken håller på att röja upp i banksystemet – som enkelt uttryckt har bestått av alldeles för många och alldeles för svaga banker. Mer än 50 banker har förklarats insolventa sedan 2013 och informationen om ägarna har blivit mer transparent. Men förtroendet för banksektorn är fortfarande lågt.

Avregleringar

För att öka lönsamheten inom näringslivet och attrahera utländska investeringar har Ukrainas regering satt som mål att förbättra landets position i Världsbankens ranking Doing Business. Tanken är att avregleringarna och reformerna som ska anpassa Ukrainas lagar till EU:s ska bidra till miljarder hryvnia i ökad tillväxt. Reformerna som trädde i kraft i februari 2015 ska göra det enklare att göra affärer inom jordbruk, livsmedel, olja och gas samt IT – och att minska korruptionen.

HANDELSPOLITISKA FÖRBINDELSER OCH BEROENDEN

Ukrainas utrikeshandel stod före det ryska angreppet för c:a 20 % av BNP. Detta är tämligen normalt för ett så stort land (små utvecklade länder är typiskt sett mer beroende av utrikeshandel än stora). Ryssland hade då en dominerande position som handelspartner, med 25-30% av export resp. import. Det ömsesidiga beroendet var stort, främst som ett arv av arbetsfördelningen inom dåvarande Sovjetunionen. Asien totalt stod, och står, för ungefär lika mycket som Ryssland avseende den ukrainska exporten, d.v.s. c:a 30%. Inget EU-land fanns med i topp-3 beträffande export, men Tyskland och Polen låg högt avseende import på plats tre och fyra.

EU och Ukraina har ingått ett frihandelsavtal, som förutom de rent ekonomiska aspekterna ska tjänstgöra som en förberedelse inför ett eventuellt ukrainskt inträde i EU. Ryssland har hela tiden kraftigt emotsatt sig detta avtal och har på flera sätt försökt sabotera det. Det är uppenbart att de ryska invändningarna i allt väsentligt saknar handelspolitisk grund – de är främst ett medel i den politiska kampen om Ukrainas framtid. Avtalet skulle ha trätt i kraft 1/1 2015, men EU gick förra året med på att skjuta upp avtalets ikraftträdande till 1/1 2016. Ryssland hotar med handelsblockad mot Ukraina om så sker. Emellertid har Ukrainas handelspolitiska beroende av Ryssland avtagit starkt under det senaste året. Sedan april 2014 tillämpar EU provisoriskt nolltullar på 95% av alla ukrainska industriprodukter och på 84% av dess jordbruksprodukter. Ukraina har förmått att omdirigera en betydande andel av sin export från Ryssland, och under perioden jan-aug detta år föll Ukrainas export till Ryssland med c:a 60%. Rysslands andel av den ukrainska exporten har därmed sjunkit till 15%. För svenskt vidkommande är Ukraina (trots stor latent potential) en försumbar handels- och investeringspartner. 2014 stod Ukraina för 0,2% av den svenska varuexporten, och vår varuimport från Ukraina var mycket blygsamma 424 mkr – för lite för att registreras i procenttal. Beträffande ömsesidiga investeringstillgångar återfinns Ukraina inte bland topp-30, vilket innebär att de högst kan uppgå till 3-4 mdr kr åt vardera hållet.

PROGRAM

SÖNDAG 22 NOVEMBER

- 13:00 **Samling vid inteckningen för Ukraine Airlines, terminal 5**
- 15:05 **Avresa Arlanda (flight PS 172)**
- 18:35 **Ankomst till Kiev Boryspil flygplatsen**
Uppsamling vid bagagebandet
- 19:30 **Middag och briefing på ambassaden**
Adress: Residenset, 34/33 I. Franka St.
- 22:00 **Incheckning på hotell Hilton Kiev**
Adress: Tarasa Shevchenko Blvd, 30

MÅNDAG 23 NOVEMBER

- 08:30 **Frukost med Johan Huovinen, militär rådgivare åt EU i Ukraina**
Adress: Hilton, Istanbul room
- 10:30 **Studiebesök på Hromadske TV**
Adress: Hromadke TV, 4/6 Suvorova St., Office 1310
- 12:30 **Lunch med parlamentsledamöter och representanter från det civila samhället**
Adress: Hilton, Istanbul room
- Irina Lutsenko – parlamentsledamot
- Maria Yonova – parlamentsledamot
- Artem Myrhorodskiy – Reanimation Package of reforms
- Mykhailo Zhernakov - Reanimation Package of reforms
- Oleh Rybachuk – Center UA
- Tanya Mazur – Amnesty International
- Krysta Zongolowicz – Danish Refugee Council
- 14:30 **Möte med Oleksii Makeev, Utrikesdepartementet**
Briefing om händelserna i östra Ukraina och Minsk-implementeringen
Adress: MFA, 1 Mykhailivska Sq
- 16:00 **Möte med Vasyl Hrytsak, chef Säkerhetstjänsten**
Adress: SBU, 33 Volodymyrska St.
- 18:30 **Möte med parlamentarikern Yuriy Boyko**
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.

19:30 **Middag med parlamentariker**
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.

TISDAG 24 NOVEMBER

- 08:00 **Frukostmöte med journalister**
Adress: Hilton, San Francisco room
- Andriy Kulikov
- Katya Gorchinskaya
- Elin Jönsson
- m.fl.
- 10:00 **Möte med Oleksandr Litvienko, Deputy Secretary, National Defence and Security Council**
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.
- 11:30 **Möte med Oleksiy Melnyk från tankesmedjan Razumkov Centre**
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.
- 13:00 **Lunchmöte med Dmytro Shymkiv, Deputy Head of the Presidential Administration**
Adress: Residenset, 33/34 I. Franka St.
- 14:30 **Möte med journaliststudenter**
Adress: The Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 36/1, Melnykova St.
- 16:00 **Möte med Mychailo Honchar och Olena Bilan**
Diskussion om energi och ekonomi
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.
- 17:00 **Möte med USA:s ambassadör i Kiev Geoffrey Pyatt**
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.
- 18:00 **Möte med svenska affärsrepresentanter från Business Sweden, SEB, Sigma m.fl.**
Adress: Ambassaden, 33/34 I. Franka St.
- 19:00 **Besök på Majdan**
- 20:00 **Avslutningmiddag**

ONSDAG 25 NOVEMBER

- 06:50 **Samling i hotellfoajén**
- 07:00 **Avfärd med buss från hotellet**
- 09:25 **Avresa Kiev (flight PS 171)**
- 10:55 **Ankomst Arlanda Terminal 5**

DELTAGARLISTA

Åsa Anclair

Kansliråd
Försvarsdepartementet

Heidi Avellan

Politisk chefredaktör
HD-Sydsvenskan

Lena Bartholdson

Generalsekreterare
Folk och Försvar

Sotiris Delis

Riksdagsledamot (M)
Sveriges riksdag

Olof Erixon

Ansvarig internationell handelspolitik/ Vice ordförande
Svenskt näringsliv/ Folk och Försvar

Tobias Gillberg

Styrelseledamot
Centerpartiets ungdomsförbund Umeå

Lina Hast

Programansvarig
Folk och Försvar

Filip Haugland

Handläggare (EU och bilaterala relationer)
Försvarsmaktens högkvarter

Jan Höglund

Journalist
Göteborgsposten

Pål Jonson

Kommunikationsdirektör
Säkerhets- och försvarsföretagen

Gunnar Jonsson

Ledarskribent
Dagens Nyheter

Anders Lindberg

Ledarskribent
Aftonbladet

Jan-Eric Nilsson

Ledamot
KKrVA, KÖMS, AFF

Anne-Marie Pålsson

Docent, krönikör
Lunds universitet

Agneta Stillnerus

Stabschef Anskaffning och logistik
Försvarets materielverk (FMV)

Pernilla Ström

Företagare
Ity Aktiebolag

Mikael Tofvesson

Enhetschef, enheten för omvärld och beredskap
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Katarina Tracz

Chef
Tankesmedjan Frivärld